

SZIJJ JOLÁN

MAGYAROK A FRANCIAORSZÁGI INTERNÁLÓ TÁBOROKBAN 1940—41-BEN

A Hadtörténelmi Levéltár tudományos munkatársa, dr. Bonhardt Attila a referenciájába tartozó M. kir. Honvédelmi Minisztérium irataiban a franciaországi internálótáborokban lévő magyarokkal kapcsolatos iratokra bukkant. Mivel a névjegyzékben olyan ismert személyek is szerepeltek, akik önkéntesként részt vettek a spanyol polgárháborúban, átadta az iratot az un. ellenállási gyűjtemény referensének, hogy annak másolatát ott helyezze el. A reponálást megelőző rutinfeladatok során kiderült, hogy eddig ismeretlen iratról van szó, amely új adalékot tartalmaz a spanyol önkéntesek sorsáról és elsősorban a m. kir. kormány minisztereinek állásfoglalásairól.

Amint az ismeretes, 1938 szeptemberében a spanyolországi nemzetközi önkénteseket a köztársasági kormány az arevonalakból kivonta. 1938 októberétől közel 6 ezer önkéntes hagyta el Spanyolországot. Az utolsók 1939. február 9-e és 11-e között Port-Bou-nál lépték át a francia-spanyol határt, ahol francia csendőrök és vörös sapkás szenegálok fogadták őket.

Az internáltak első állomása a Földközi-tenger menti Saint Cyprien volt. Innen néhány hónap után Gurs-be szállították őket. A gursi tábor 1940 tavaszán feloszlatták és a nemzetközi önkéntesek egy részét az Argeles-i táborba, más részét a hírhedt Vernet-i büntetőtáborba vitték. A magyar önkéntesek nagy része is ide került.¹

Természetesen az ügyirat előzményei után kutatást folytattunk a M. kir. Külügyminisztériumnak az Országos Levéltár őrizetében lévő fondjaiban, azonban sem a KÜM megfelelő osztályai (K 63., K 70. számú fondok), sem a Vichy-i m. kir. követtség (K 95., K 448. sz. fondok) 1940—1941. évi iratai közt nem találtuk a keresett iratokat. A névjegyzékekben szereplő nevekre folytatott kutatásunk is csak részleges sikerrel járt: néhány személy neve szerepel ugyan a követtség névmutatóiban, de az iratok nem találhatók meg az Országos Levéltárban. (A két megtalált személyre vonatkozó adatot a névjegyzéknél közöljük.)

Az ügyiratot teljes terjedelmében közöljük, a beadványok és a pro domo esetében szöveghűen, a névjegyzékeket betűhíven. A személy- és helynevek magyar megfelelőjét, illetve helyes változatát csak azok esetében adtuk meg () zárójelben, akik a levéltár nyilvántartásában — mint a spanyol polgárháborúban részt vett magyar önkéntesek — szerepelnek. E személyek neve előtt „S” betűjelzés is található. Az eredeti iratban néhány nevet piros „pipával” jelöltek meg (valószínűleg ezzel a spanyolosokat jelölték), e nevek előtt „+” jelölés szerepel.

Az irat őrzési helye és jelzete: HL HM 451/eln. 15. osztály — 1941. alapszám (40 folio.)

Fénymásolata elhelyezve HL PgyS/21. szám alatt.

1 A tudományos feldolgozások — köztük elsősorban Györkei Jenő munkái — részletesen foglalkoznak a témával.

I. ügyirat

Magyar királyi honvédelmi miniszter

Előadó

451/eln. — 15. osztály/1941.²

A beadvány beküldője: Küm.
száma: 4684/1940.
kelte: 1940. december 31.

Tárgy: A franciaországi internáló táborokban
levő magyarok kiszabadítása.

Beadvány

Magyar királyi Külügyminisztérium

S Ü R G Ő S !

Budapest, 1940. december 31.

¶ A páris vidéki (Vichy) m. kir. követség fenti tárgyban hozzám intézett felterjesztését van szerencsém Nagyméltóságodnak másolatban tisztelettel megküldeni azzal, hogy mielőtt a felterjesztésben foglaltakra vonatkozólag nevezett követséget utasítással látnám el, az egyes kérdések tisztázása céljából a vezetésem alatt álló külügyminisztérium tanácsstermében 1941. évi január hó 10-én d.e. 10 órakor tárcaközi értekezletet tartok.

Van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel arra kérni, hogy az értekezletre meghatalmazottját kiküldeni méltóztassék.

A miniszter rendeletéből:

Danilovics³

rendkívüli követ és meghatalmazott
miniszter

Melléklet a 4684/7—1940. adm. res. számhoz
Másolat

M. kir. Követség Páris
1647/

Vichy, 1940. november 9.

Tárgy: A Franciaországban inter-
nált magyar állampolgárok
ügye. Látogatás a táborok-
ban.

4. db. melléklet
Hiv. sz: 1433 itteni

Nagyméltóságú gróf Csáky István úrnak, m. kir. külügyminiszter,

Budapest.

Amint Nagyméltóságodnak bátor voltam jelenteni, a franciaországi internált táborokban tartózkodó magyar állampolgárok ügyében bolgár kollegámmal együttesen érintkezésbe léptem a francia külügyminisztérium útján a belügyminisztérium illetékes osztályával. Ennek eredményeként a francia hatóságok engedélyt adtak a Délfranciaországban fekvő három tábor meglátogatására, ahol magyar és bolgár honosok internálva vannak. Ezzel dr. Gesztesi Gyula, miniszteri o. tanácsos, követségi sajtóelőadót bízam meg, aki az itteni bolgár követségi sajtóelőadóval együtt és Charles Rocarpin külügyminisztériumi rendőrfelügyelő kíséretében október hó 27-én indult el a magyar (illetve bolgár kollegája részéről az ugyanazon táborokban elhelyezett bolgár) internáltak meglátogatására.

A követségi kiküldött október 29-én és 30-án Pamiers helység (Ariege megye) városházán kezdte meg a magyar internáltak kihallgatását. Ezeket az onnan pár kilométernyi távolságban lévő Le Vernet-i táborból szállították be napjában kétszer Pamiersbe csendőrségi fedezet mellett, miután maguknak a táboroknak a meglátogatását a francia hatóságok mindkét helyen úgy a magyar mint a bolgár kiküldötteknek nem engedték meg.

² A HM-ben 1941. január 4-én iktatták. Az előadóíven Bernáth min. osztályfőnök I. 7-i rájegyzése piros ceruzával: *azonnal.*

³ Dr. Danilovics Pál a KÜM-ben a nemzetközi jogi osztály vezetője volt ekkor.

A bemutatott hivatalos francia névjegyzék⁴ szerint a Le Vernet-i táborban 97 magyar internáltat őriznek (akikhez járult még 2, a listán nem szereplő erdélyi magyar). Ezek közül a követési sajtóelőadó utasításomnak megfelelően 26 magyar alattvaló ügyét részletesen megvizsgálta, meghallgatta panaszait (amiket magyar nyelven háborítatlanul adhattak elő), kívánságait, felvette személyi adataikat bemondásuk alapján, mert okmányait a tábor vezetősége bevonta és nem bocsátotta kiküldött rendelkezésére, egyuttal tájékozódtak a többi előtte meg nem jelent, vagy meg nem jelenhetett internált felől.

Október 31-én és november 1-én az Argeles-ben (Pyrenées-Orientales megye), november 1-én és 2-án pedig az eredetileg Argeles-től pár kilométerre lévő Saint-Cyprien-i táborban elhelyezett, de azóta ugyancsak az Argeles-i táborba áttelepített internáltak kihallgatására került sor.

A francia hivatalos kimutatás⁵ szerint az Argeles-i táborban lévő 29 magát magyarnak valló internált mindegyike személyesen megjelenhetett a tábor irodájában a követési kiküldött előtt és bemutathatta okmányait, amelyeket ennek a tábornak a vezetősége rendelkezésére bocsátott. Meglátogatta továbbá a sajtóelőadó, egy, az argelesi magyar csoport kimutatásában szereplő, de a perpingnan-i kórházban ápolt internáltat is.

Ugyancsak megjelent a követési kiküldött előtt 21 volt román állampolgárságú magyar nemzetiségű, vagy magát ilyennek valló visszahonosítását vagy optálását igénylő internált az argeles-i csoportból.⁶

Végül az ú.n. Saint-Cyprien-i csoportnak, akik jelenleg szintén az Argeles-i táborban vannak, a francia kimutatásban⁷ szereplő 40 tagját ugyancsak kihallgatta kiküldöttem, aki előtt még mintegy 10, a hivatalos francia listán nem szerepelt magyar honos jelent még ebből a csoportból.⁸

A francia belügyminisztérium adatai szerint egy negyedik táborban, Gurs-ban (Pyrenées, Orientales megye) még egy magyar internált (Soós Árpád) őriztetik.

A fentiek alapján megállapítható, hogy jelenleg a francia szabad zónában elhelyezett internált táborokban körülbelül 190 magyar állampolgárt, illetőleg magát magyarnak valló férfit tartanak őrizetben.

Ezek közül hozzávetőleges és egészen felületes megállapítás szerint mintegy 95 tekinthető árjának és körülbelül 70 teljesíthető szolgálatot a spanyol vörös hadseregben. Az argelesi csoport kivétel nélkül a volt vörösökből került ki. A Le Vernet-ben internáltak egy része szintén „vörösökből” került ki. A saint-cyprien-i csoport alig egy-két kivétellel Belgiumból vagy Hollandiából menekült, önkényesen, minden ok nélkül letartóztatott vagy evakuált és Franciaországba toloncolt, illetve internált magyar honosokból áll.

Az elhangzott vallomások alapján megállapítható, hogy az internált táborban elhelyezett magyar (épügy mint más) honosok sorsa a lehető legsiralmasabb. Egyhangúlag megállapítják ugyan, hogy a francia összeomlás óta a velük szemben tanúsított bánásmód kifogástalan. Leginkább még a miatti panaszokdnak, hogy a táborparancsnokság a külvilággal való érintkezést a lehető legminimálisabbra szorítja; látogatást vagy levelezést alig engedélyez és az utóbbit erősen cenzúrázza. Áll ez különösen Le Vernet-re, amely büntetőtábornak számít, amíg Argeles-ben kevésbé szigorú figyelem alatt állanak. Azonban mindkét tábor internáltjai egyértelműen és elkeseredetten panaszokdnak az élemezésre, amely szerintük napi kétszeri üres levestől áll némi kenyérfélével, húsnak alig látják a színét. Van ugyan a táborokban kávé, ahol pénzért feljavitják valamelyest élemezésüket; viszont az internáltak 90 %-a teljesen pénz nélkül lévén, sem jobb élemezésre, sem ruházódásra nem gondolhat s többször még annyi pénze sincs, ami egy magyarországi vagy a követésnek szánt levél portójához szükséges. Még az élemezésnél is súlyosabbnak mondják a lakhatási viszonyokat. Túlnyomóan rosszul összetákoltt fabarakokban laknak, amely sem a hideg, sem az eső ellen kellő védelmet nem nyújt; fűtésnek híre-hamva sincs. Leginkább priccsen, szalma és takaró nélkül alusznak, csak néhány barakkban lehet ezekből valamit látni. Különösen siralmas a saint-cyprien-i csoport elhelyezése, akik priccs hiányában a csupasz, hideg, gyakran sáros földön, patkányok és férgek társaságában találnak fekvőhelyet. A követési kiküldött ez utóbbi körülményt szükségesnek tartotta helyszínen szóvátenni. A válasz az volt, hogy ezeket az internáltakat csak néhány napja szállították át Argelesbe, a barakkok még nem készültek el, az ottani árvíz miatt szalmát még nem tudtak szerezni; kiküldöttem ígéretet kapott, hogy a hatóságok ezeken az állapotokon segíteni fognak. Ugyancsak általános a panasz az egészségügyi viszonyok miatt. Helyesebben ilyesminek teljesen híján vannak. Állításuk szerint csak hetenként kétszer jutnak némi mosdóvízhez, fürdő pedig teljesen hiányzik. Ilyen egészségügyi viszonyok közt különösen súlyos az idős, beteg, vagy betegségre hajlamos internáltak sorsa, akiknek túlnyomó része, ha változás nem áll be jelenlegi helyzetükben, pusztulásra van ítélve. Orvos ugyan van a táborokban, de az elhangzott vallomások szerint nem kezelik őket kellő gondossággal és főleg nem juttatják a legszükségesebb orvosszerekhez.

4 Utólagos sorszámozásunk szerint ez az 1. lista [e sorszámot az irat előtt ()-ben közöljük]. A listán nem szereplő két erdélyi magyar nevét nem tudjuk.

5 2. lista (A kórházban ápolt: Goga Ilko.)

6 3. lista.

7 4. lista.

8 Róluk nincs lista.

Kiküldöttemnek nem nyílt módja az elhangzott panaszok ellenőrzésére, de az a benyomása ha azok esetleg túlzottak is, az internáltak helyzete csakugyan tarthatatlan. Ezért természetesen nem fogom elmulasztani, hogy a jelenleg távollévő bolgár követtel együtt annak visszatérése után a külügyminisztériumban energikus lépéseket tegyek. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a francia hatóságok készséggel írtenék ki ezeket a táborokat, amiknek fenntartása jelentékeny anyagi áldozattal jár, ha mód nyílna az internáltak repatriálására, de szabadon bocsátani nem hajlandók őket a fenyegető francia munkanélküliségre való tekintettel és azért, mert közülük sokakat politikai szempontból megbízhatatlannak tartanak.

A francia hatóságok a szélsőséges elemeket külön barakkokban helyezték el és a többiektől való érintkezéstől is eltöltötték. A vörös spanyol hadseregben szolgált magyar internáltak egy szélsőségesebb része katonai fegyelmet tart egy-egy maguk választotta parancsnok felügyelete alatt. De kiküldöttem előtt még ezek sem vallották magukat kommunistáknak. Mindnyájan hangsúlyozták, hogy ők csak a köztársasági eszmékért küzdöttek Spanyolországban. Gyanús egyöntetűséggel adtak kifejezést azon óhajuknak, hogy „hazafias kötelezettségüknek eleget tevő a magyar hadseregbe beállhassanak”. Egyébként hajlandók a magyar bíróságok elé is állani. Az argelesi csoportból hatan kijelentették, hogy nem akarnak Magyarországra visszatérni s ezek nem is jelentek meg kiküldöttem előtt. Sokan hangsúlyozták, hogy őket nem a meggyőződés, hanem a munkátlanlás, a kisebbségi nyomor vagy kalandvágy vitte be a spanyol vörös hadseregbe és kiküldöttem benyomása szerint ezek közül elég sokan vannak, akik tényleg ilyen indokokból és nem politikai meggyőződésből harcoltak a spanyol hadseregben. Főleg az erdélyi származású volt „vörösök” hangsúlyozták, hogy minden áron haza szeretnének menni.⁹

A fentiek tekintetbe vételével van szerencsém tisztelettel alábbi javaslatomat terjeszteni Nagyméltóságod elé:

Az arra érdemes internáltak kiszabadításához az első elengedhetetlen lépés, hogy őket megfelelő okmányokkal lássuk el. A legtöbbje ugyanis mindennemű személyazonossági okmány híján van és minthogy pénzük azok beszerzéséhez szintén nincs, az állandó internáltságra látszanak ítélve lenni. Bátor vagyok azért javasolni, hatalmaztassék fel a követség, hogy teljesen vagyontalanul internáltak részére szegénységi bizonyítványt állíthasson ki, amelynek alapján állampolgársági bizonyítványt, útlevélet és minden egyéb haza vagy külföldre való utazásukhoz szükséges okmányt ingyenesen szerezhessenek be.

Javasolom, hogy a Kivándorlási Alap az arra méltónak ítélt és a legnagyobb szükségben lévő internáltaknak segélyezésére 10 000,—frankot bocsásson a követség rendelkezésére. (Megjegyzem, hogy a táborokat legutóbb látogató orosz bizottság minden internált szovjethonosnak fejéenként 600 frankot utalt ki.)

Többen kijelentették, hogy otthoni hozzátartozóik úgy okmányaik beszerzéséhez, mint élelmezésükhöz, ruházódásukhoz szükséges pénzt hajlandók pengőben a Magyar Nemzeti Banknál számukra befizetni. Javasolom, hogy a követség hatalmaztassék fel, hogy azoknak az internáltaknak névsorát, akiknek részére ily átutalás eszközöltetni fog, az átutalók személyének megjelölésével, felterjeszthesse abból a célból, hogy ezek részére a Nemzeti Bank az átutalási engedélyt megadhassa.

Ugyancsak engedje meg a Nemzeti Bank, hogy az internáltak magyarországi hozzátartozói élelmiszersomagot küldhessenek.

Miután az internáltak egy része azt a kérést terjesztette elő, hogy magyar könyveket kapjanak javasolom, hogy a Kivándorlási Tanács vagy más arra illetékes szerv az internáltak számára, néhány magyar nyelvű földrajzi, történelmi, számtani, irodalmi és különösen nyelvtani, illetve helyesírási iskolakönyveket küldjön a követség közvetítésével.

Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, méltóztassék engem utasítással ellátni a visszatért területeken született volt román állampolgárságú internáltaknak visszahonosítási eljárása ügyében.

Utasítást kérek továbbá arra vonatkozólag, hogy a Romániánál megmaradt területen született, de Magyarország mellett optálni kívánó internáltak kérése ügyében mily magatartást tanúsítsak.

Amint már említettem volt, a magam részéről minden lehető meg fogok tenni a francia hatóságoknál az internáltak sorsának javítása érdekében és egyttal tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy ugyanezen célból lehetőleg javaslatomat is tekintetbe venni, illetőleg azokat az illetékes hatóságoknál támogatni méltóztassék. Gesztesi Gyula min. o. tanácsos nekem tett jelentése szerint az internáltak helyzete olyan siralmas, hogy nagy részük elpusztulásával kell számítanunk, ha sorsukon rövid időn belül segíteni nem tudunk.

Végül még külön is hangsúlyozni kívánom, hogy az internáltak között a két otthon nem kívánatos elemen¹⁰ kívül igen sok megbízható, dolgos és jóra való itteni magyar is található, akik főleg a háborús pszichichozis behatása alatt, részben teljesen alaptalan feljelentés vagy egyéb

⁹ Nyilvánvaló volt a kommunisták taktikája — és francia elvtársaik is ezt tanácsolták — mindenáron kijutni az internálótáborokból, és ezzel megteremteni a lehetőséget az illegális munkába való bekapcsolódásra.

¹⁰ Nem derül ki az iratokból, ki a két személy.

körülmények miatt ártatlanul kerültek internáló táborokba, ahol most a fent leírt viszonyok között sínylődnek. Nézetem szerint ezektől a hazatérés lehetősége nem tagadható meg, ha más-
képpen — ami csak igen kevés esetben várható — kiszabadításuk nem sikerül.

Mellékelten bátor vagyok az egyes táborokban internáltak névjegyzékét felterjeszteni.

Khuen—Héderváry s. k.¹¹
m. kir. követ

(1. lista)

Melléklet a 4684/7. adm. res. 1940. számhoz

Másolat.

Commissariat Special du Camp du Vernet d' Ariège.

Etat des Ressortissants hongrois
internés au Camp du Vernet.¹²

Noms et prénoms	Date et lieu de naissance	Quartier	Date d'ar- rivée
1.	2.	3.	4.
S Adam Etienne (Ádám István)	12.1.1987. Csalar (Csalár)	C	23.5.40
Alpar Ladislas	29.1.1914. Nagyvárad	B	12.10.39.
Aranyossy Paul ¹³	4.8.1887.St.Andre	B	12.10.39.
S Back Emile (Bakó Emil)	25.10.1893. Pusta Kugy (Kügypusztá)	C	17.8.40.
Baki Joseph	12.12.1899. Budapest	B	21.12.39.
Band Guillaume	10.9.1901. Budapest	B	12.10.39.
Barna Edmond	18.6.1905. Somorja	A	12.10.39.
Barta Ladislas	14.7.1902. Jánoshalma	C	12.10.39.
S Beck Jean (dr. Beck János)	11.3.1915. Oraden (Nagyvárad)	C	17.5.40.
Benedek Charles	30.5.1889. Budapest	C	15.2.40.
Benko Zoltán	18.3.1903. Budapest	B	12.10.39.
Biebert Antoine	23.2.1900. Vienne	B	24.5.40.
Bienstock Adalbert	25.11.1906. Budapest	B	12.10.39.
Boor Reinhardt	10.1.1909. Sopron	C	21.12.39.
Boross Nicolas	4.12.1906. Vác	B	2.10.39.
+ Boscovitz Conrad	31.5.1902. Budapest	A	6.6.40.
+ Briff Alexandre	1.8.1899. Budapest	B	7.10.39.
Czigany Ladislas	8.10.1908.	B	25.1.40.
Deak Bertalan	12.7.1896. Andrefalva	B	12.10.39.
+ Deutsch László	24.4.1907. Gyon	B	12.10.39.
Diaman André	6.7.1902. Marseille	B	12.10.39.
Dobronay Francois	26.8.1909. Budapest	A	11.10.39.
Duas Daniel	25.7.1897. Kolozsvár	A	13.10.39.
+ Fischer Etienne	27.2.1901. Budapest	A	20.11.39.
+ Friedmann Salamon	15.12.1917. Ruska Coutelava	C	7.6.40.
S + Fügedi Paul (Fügedi Pál)	9.1.1903. Mazok oveza (?)	C	5.6.40.
Gardos Béla	24.7.100. Ujpest	A	28.4.40.
S Gayer dit Lafontes (Goyer Imre)	3.12.1905. Szeged	B	2.10.39.
S Gelb Eugen (Gellért Jenő)	28.1.1906. Budapest	C	5.6.40.
Grunhut dit Garay	15.5.1892. Livode Nove	B	12.10.39.
Hajdu Georges	17.10.1907. Gaszberey	B	17.11.39.

¹¹ Khuen-Héderváry Sándor 1933-ban a külügyminiszter állandó helyettese, 1934-től 1941-ig franciaországi követ, 1940 szeptemberétől a Vichy-i kormány mellett.

¹² A Vernet-i táborban levő magyar állampolgárságú internáltak névjegyzéke, amelyet a táborvezetőség állított össze. Adatai: név, születési idő és hely, a barakk betűjele, a táborba érkezés ideje. (A többi névjegyzék is hasonló, ezért azok fejlécének magyar fordítását nem adjuk meg.)

¹³ A KÜM levéltárában a Vichy-i követség iratai között a 409/1941. számon található Aranyosi Pál kérelme, amelyet Stuttgartból írt (ide a német munkaközvetítő hivatal útján jutott). Ebben a Vernet-i táborban maradt okmányait kéri megküldeni. OL K 448 (409/1941. ikt. sz.)

	1.	2.	3.	4.
S	Hammermann Maurice (Hammermann Móric)	2.2.1910. S.A.Ujhely. (Sátoraljaujhely)	C	19.5.40.
	Hoffmann Alfréd	1.9.1904. Vargede	C	12.10.39.
S	Ivak Árpád	15.5.1909. Karacsony Mezo (Karácsonymező)	C	6.10.39.
S	Ivan Sándor (Iván Sándor)	11.5.1911. Szentgob (Szentjobb)	C	6.10.39.
S	Jakab Bertalan	11.6.1901. Kiralyhelmesi (Királyhelmece)	C	23.5.40.
	Kapuszta Joseph	22.9.1909. Budapest	B	17.12.39.
S	Kiss Charles (Kiss Károly)	22.9.1899. Budapest (1899. Munkács)	C	12.10.39.
	Kornfeld Paul	16.1.1884. Budapest	C	31.5.40.
	Korol Mikula	en.1903 Touriga Paseka	C	30.10.39.
S	Kovács Joseph (Kovács József)	12.7.1910. Szegled (Cegléd)	C	17.5.40.
S	Krna Joseph (Kárpáti József)	16.10.1916. Fot (Fót)	C	5.6.40.
	Kulcsar Jules	1.3.1909. Madylar	A	26.10.39.
S	Kurta Jean (Kurta János)	17.11.1912. Bekesgyula (Gyula)	C	23.5.40.
S	Ladi Péter (Sziklai Sándor)	12.10.1890. Arad (1895.dec.27. Tompa)?	B	2.10.39.
S	Lederer Bezzo (Révai Dezső)	14.8.1903. Budapest	C	17.5.40.
	Lieser Charles	22.4.1897. Sumeg	C	31.5.40.
S	Loewy Alfred (Szabó István)	16.1.1911. Mesektszabolcs (Mecsekszabolcs)	C	23.5.40.
S	Madai Joseph (Mádai József)	15.7.1915. Haudlova (Nyitrabánya)	C	23.5.40.
S	Marschall Ladislas (Marschall László)	2.8.1916. Budapest	C	17.5.40.
S	Nemeth István (Németh István)	2.6.1893. Budapest	A	25.1.40.
	Neu Otto	21.7.1902. Berlin	A	23.3.40.
	Paal Jean	16.6.1900. Zselisz	C	31.5.40.
	Radvany Ladislas	13.12.1909. Budapest	C	31.5.40.
S	Rajk Laszlo (Rajk László)	8.3.1909. Szekel (Szőkelyudvarhely)	B	2.10.39.
S	Ribar Paul (Ribár Pál)	13.1.1900. Obuse (Óbecse)	C	6.10.39.
	Rosemberg Charles	31.1.1918. Tiszafüred	C	26.1.40.
	Rotflug Ivan	19.10.1900. Torn	B	25.11.39.
	Roth Andre	14.3.1898. Terise	A	31.5.40.
	Roth Josefph	28.11.1913. Budapest	B	12.10.39.
S	Salamon Josefph	5.7.1897. Sátoraljaujhely	C	31.5.40.
	Schmidt Francois	17.9.1900. Sutto	C	30.10.40.
	Schultheisz Louis	10.3.1909. Budapest	A	31.5.40.
	Schwarz Julse	20.10.1899. Huszt	A	15.2.40.
	Schweitzer Arthur	19.8.1906. Nagytétiny	C	28.8.40.
S	Sebes Imre	19.2.1910. Zeghalom (Szeghalom)	B	2.10.39.
S	Sebes Alexandre (Sebes Sándor)	29.10.1902. Szeghalom	B	2.10.39.
	Sebok Joseph	4.10.1909. Dunahszi	B	12.10.39.
	Serelman Hans	22.7.1893. Berlin	C	15.6.40.
	Steinberger Andre	23.5.1909. Bene	C	12.6.40.
	Strausmann Zoltán	4.6.1919. Keskert	A	29.3.40.
	Suranyi Etienne	9.6.1895. Szarvaf	C	8.11.39.

	1.	2.	3.	4.
S	Szarvas Paul (Szarvas Pál)	6.3.1900. Budapest	B	5.6.40.
S	Szendi Louis (Szendi Horváth Lajos) Takács László	7.8.1896. Csorvas (Csorvás) 25.6.1902. Vasa (Vác)	C	7.10.39.
S	Tompe Andre (Tömpe András)	14.11.1913. Budapest	B	2.10.39.
S	Tompe Etienne (Tömpe István)	2.1.1909. Budapest	B	2.10.39.
	Torok Andreas	19.11.1901. Pazmadpejz	B	30.10.39.
S	Toth Paul (Tóth Pál)	14.4.1902. Miskolc	B	4.8.40.
	Vili Ludvig	27.3.1899. Sanogyaszalo	C	22.9.39.
S	Viranyi Etienne (Virányi István)	28.9.1910. Székesfehérvár	C	5.6.40.
	Weitzen Leo	9.2.1909. Fiume	C	12.10.39.
	Weininger Etienne	29.3.1893. Berlin	A	31.5.40.

Camp du Vernet, le 11 octobre 1940
Le Commissaire Divisionnaire
Signature.

Additif des Internes hongrois.

Noms et prénoms	Date et lieu de naissance	Quar- tier	Date d'ar- rivées	Observati- ons (meg- jegyzés)
Boros Michel	15.1.99. Bihar	B	24.5.40.	prison Foix (Foix börtön)
S	Brosoko Jean (Brocskó János)	C	17.5.40.	
	Deczenyi Frédéric	A	17.4.40.	
	Demetrovits Ladislav	B	21.12.39.	
	Divelki André	C	7.10.39.	
	Draganits	C	31.5.40.	
	Hesziczi André	C	13.5.40.	
S	Melyi Vilmos (Mályi Vilmos)	C	13.5.40.	
S	Sima Jean (Szima János)	C	6.10.39.	
	(?)			
S	Szalway Michel (Szalvay Mihály)	A	31.5.40.	
	Wickman Joseph	A	31.5.40.	
	Yacoboticz Nicolas			camp de St. Gisors.

A fentiekhez járul még a következő
két erdélyi internált:
Kiss Bernát 18.XII.1904. Kézdivéfalva
Vágás Ferenc 29.XI.1900. Nagyvárád.

Camp du Vernet, le 11.10.40.
Le Commissaire Divisionnaire
Signature.

A listán szereplő báró Kornfeld Pált időközben közbenjárásomra szabadon engedték és kény-
szerű tartózkodási helyül Lyon-t jelölték meg neki amíg vízumait megkapja.

(2. lista)

Melléklet a 4684/7.1940.admres. számhoz.

Másolat

Etat nominatif des ressortissant hongrois

Internés au Camp d'Argelés-sur-Mer (Pyrenées Orientales)

	Foglalkozás	Ut. lakhely	Hazaszál- lítását kí- vánja-e
S + ABEND SAMUEL ¹⁴ szül.1901.I.8. Abaujszina apja Lajos anyja Hollander Teréz	commerçant (kereskedő)	Barcelone	igen
S BOTOS IMRE ZOLTÁN szül.1900.IV.22.Visk apja Lajos anyja Szepi Zsuzsa	serruier (lakatos)	Ungvár	igen
S + DR. DAVIDIVITS ZOLTÁN (Davidovits, ill: Dénes Zoltán) 1907.VIII.29.Miskolc apja Mór anyja Fried Malvin	médecin (orvos)	Miskolc	nem
S + FRIED DÉNES (Felkai Dénes) 1913.V.15.Budapest apja Jenő anyja Reich Gizella	médecin (orvos)	Budapest	nem
S + FUCHS PÁL (Földényi Pál) 1907.XII.22.Budapest apja Pál anyja Sztancsek Erzsébet GOGA ILKO	tailleur (szabó) (Hopital de Perpignan)	Budapest Szentmiklós	igen igen
S + GROSZMANN ÖDÖN (Gáti Ödön) 1913.VIII.14.Sátoraljauhely apja Adolf anyja Roszt Szabine	boulangier (pék)	Budapest	oui
S + DR. HAHN GÉZA 1912.VI.10.Budapest apja Henrik anyja Handler Ella	médecin (orvos)	Jászberény	igen
S + HAASZ LÁSZLÓ 1903.IV.5.Pécs apja Samuel anyja Roth Irma	employé/bureau (irodai alkalma- zott)	Budapest	nem
S + HOCK JÓZSEF szül: 1911.3.3. Wischerhoffen apja József anyja Hnoch Mária	manuisier (asztalos)	Vement	igen
S KAJTÁR JÓZSEF 1888.8.8. Vep (Vép) apja József anyja Scheidl Leopoldina	jardinier (kertész)	Budapest	igen

14 Ugyancsak az előző fondnál találtuk nyomát Abend Sámuel kérvényének, amelyben a Marséilles-i konzulátuson leadott útlevelet kéri vissza. Leírja, hogy 1927 óta élt Spanyolországban, „kényszerhelyzetben” a kórházban mint segédápoló dolgozott, 1937 februárjában leszerelt és újra elfoglalta üzletét. 1938. februárban Franciaországba menekült, ahol Argeles—Gurs—Argeles internálótáborokban töltötte idejét. OL K 448 (658/1941. ikt. sz.)

		Foglalkozás	Ut. lakhely	Hazaszál- lítását kí- vánja-e
S	KAPERSZKY KÁROLY 1906.11.2. Fatabánya (Tatabánya) apja László anyja Demszka Mária	mineur (bányász)	Fatabánya (Tatabánya)	nem
S	KEREKES FERENC 1911.12.12. Jászó apja János anyja Tóth Rozália	menuisier (asztalos)	Budapest	igen
S	KOMANTINGER LAJOS 1911.7.6. Deg (Dég) apja Mihály anyja Nagy Ulianna (Julianna)	ajusteur (műszerész)	Budapest	igen
S	KOVÁCS FERENC 1910.4.5. Nagyvárád apja László anyja Kovács Mária	mécancien (gépész műsze- rész)	Budapest	nem
	KREISZ JÓZSEF 1912.2.1. Taksony apja Mátyás anyja Schlodinger Kreszencia	tailleur	Budapest	igen
S	LASZAB FERENC 1887.1.15. Nagypesztek apja József anyja Zajacz Mária	agriculteur (földműves)	Garamsollo (Garamsalló)	igen
S +	PONGRÁCZ KÁROLY 1910.6.7. Budapest apja Sándor anyja Schlesinger Szerenen (Szeréna)	étudiant (egyetemi hall- gató)	Budapest	igen
S	RUJDER JÁNOS 1899.12.26. Markotabogode (Markotabögöde) apja János anyja Gyorkos Borbála	mineur (bányász)	Mosonszentmik- lós	igen
S	SEBESTYÉN JÁNOS 1901.1.16. Szolnok apja János anyja Mihály Mária	employé bureau (irodai alkalma- zott, tisztviselő)	Törökszentmik- lós	igen
+ S	STEINER JAKAB 1916.8.6. Budapest anyja Steiner Róza	tisseur (szövőmunkás)	Budapest	igen
	SOMOGYI ANTAL 1916. Vezekény apja Ferenc anyja Dombrovszky Rozália	tourneur (esztergályos)	Vezekény	igen
S	TAKÁCS GYÖRGY 1902.11.3. Erteny (Értény) apja György anyja Berta Katalin	fondeur (olvasztár)	Erteny (Értény)	igen
S	TAMÁSI KÁROLY 1920.8.5. Budapest apja Antal anyja Kiss Borbála	électricien (villanyszerelő)	Budapest	igen

		Foglalkozás	Ut. lakhely	Hazaszál- lítását kí- vánja-e
S	VAS GYÖRGY 1918.7.18. Arad apja József anyja Reichenberg Erzsébet	étudiant en me- dicine (orvostanhallga- tó)	Békéscsaba	igen
S +	WEISZ ZOLTÁN 1910.9.21. Miskolc apja József anyja Lieblein Cili	instituteur (tanító)	Budapest	igen
S +	WIRTMANN SÁNDOR 1915.3.12. Balkány (Balkány) apja Ferenc anyja Auspitz Fani	étudiant (egyetemi hall- gató)	Balkány (Balkány)	igen
S	ZABORAY BÉLA 1918. (helyesen: 1908) 6.3. Sátoraljaújhely apja Jenő anyja Lipták Anna	tourneur sur bois (faesztergályos)	Sopron	igen
S +	ZÖLDHEGYI JÁNOS (Zöldhelyi) 1894.1.5. Zeteny (Zétény) apja Sámuel anyja Krausz Frida	journaliste (újságíró)	Sárospatak	nem

(3. lista)

Melléklet a 4684/7.1940.adm.res. számhoz.

Másolat.

Etat nominatif des individus originaires de TRANSYLVANIE, devenus ressortissants HONGROIS, internés au Camp d'Argelés-sur-mer.

Noms et prénoms	Date et lieu de naissance	Profession
S + 1 SPITZ Mór	26/5/1909 a Temesvár	Tourneur (esztergályos)
S + 2 KLEIN Adolf	24/8/1912 a Nagyrápold (Nagyrápolc) /Hunyad/	Menuisier (asztalos)
S + 3 MINOR Dániel	21/7/1911 a Balkán (Balkány) /Hunyad/	Plombier (vízvezeték- szerelő)
S 4 GRUNSPERGER Mihály (Grünspenger)	19.1.1909. Tataros (Bihar)	serrurier (lakatos)
S 5 DALNOKI Béla	20.8.1907. Szamosyvar (Szamosújvár)	Chauffeur (gépkocsivezető)
S + 6 MAROSAN József	7.3.1898. Kolozsvár	chemist (vegyész)
+ 7 JULIUS Vilmos	8.4.1910 Kiskeresztes (Szilágy)	Menuisier (asztalos)
S 8 NOVAK Dezső	7.11.1910. Érmihály (Szilágy)	peintre (festő)
S + 9 HIRSCH Odon (Ödön)	7.3.1913. Maroshéviz (Maros)	vegyész
S + 10 MINOR József	1.4.1905. Vulkan (Hunyad) (Vulkán)	cordonnier (cipész)

Fentieknek román útlevelük van.

(3. lista)

Melléklet a 4684/7.1940. adm. res. számhoz.

Másolat.

Etat nominatif des individus originaires de *TRANSYLVANIE* DENEVUS ressortissants HONGROIS, internés au

Camp d'Argeles-sur-Mer.

Noms et prénoms	Date et lieu de naissance	Profession
S 1 DEMETER FERENC	15.3.1909 a Kopec (Háromszék) (Kopecz)	tailleur (szabó)
+ 2 KATZ KÁLMÁN	22.2.1913. Alsofernedely (Szatm.) (Alsófernezely)	perrier (borbély)
S 3 ADORJÁN GYÖRGY	2.8.1915. Arad	dessinateur (rajzoló)
S 4 TYIORAN GYÖRGY	22.2.1907 Kolozsvár	menuisier (asztalos)
5 ZOLTÁN SÁMUEL	3.1.1915 Kolozsvár	chauffeur (gépkocsivezető)
S 6 VIDA GÉZA	23.2.1913 Nagybánya	sculpteur (szobrász)
7 WOLF FERENC	2.2.1906 Batiza (Mármarca) (Batiza — Máramaros)	ébéniste (műasztalos)
S 8 DEMETER GYULA	17.7.1917. Szaldobos (Udvarhely) (Székelyszaldobos)	serrurier (lakatos)
S + 9 EINHORN VILMOS	2.3.1911 Kolozs	menuisier (asztalos)
S + 10 HIRSCH JÓZSEF	24.5.1910 Szamosvárnémeti (Szolnok—Doloha)	tailleur (szabó)
11 SZÁSZ DRAGOS ANDRÁS	12.9.1912. Goganfalu (Gágán) (Kisküküllő)	tailleur (szabó)

A fentieknek sem útlevelük, sem más megfelelő személyazonossági okmányaik nincsenek.

(4. lista)

Melléklet a 4684/7—1940. adm. res. számhoz.

Másolat.

Camp de Saint Cyprien
Internes Civils

Liste des ressortissants hongrois internes
Au Camp de Saint Cyprien (P.O.)

Noms et Prénoms	Date et lieu de naissance
+ 1 Blau Joseph	24/4/1901 a Berlin
2 Krishaber Franz	2/3/1891 a Szegedin
+ 3 Kron Leopold	10/3/1903 a Szombathely
+ 4 Guttman Ernst	31/1/1908 a Szegilong
+ 5 Silber Franz	19/4/1899 a Budapest
+ 6 Rozett László	10/8/1908 a Gyöngyös
+ 7 Taub Béla Albert	28/8/1913 a Budapest
+ 8 Fleisgelstock Ignatz	12/2/1883 a Sopron
+ 9 Adler Ernst	10/10/1906 a Beregszász
+ 10 Grossmann Arthur	24/7/1894 a Eudenburg
+ 11 Gottesmann Mendel	13/12/1913 a Vinnice
+ 12 Klein Izrael	22/12/1905 a Verboe
+ 13 Schwarcz Joseph	9/9/1883 a St. Hyali
+ 14 Stockler Max	3/3/1890 a Dunaszerdahely
+ 15 Veisler Abraham	4/1/1906 a Podovavce
+ 16 Alter Richard	23/6/1899 a Vienne

+ 17 Jung Berko	11/12/1900 a Tornjfoln
+ 18 Jung Joseph	6/11/1926 a Beregszász
+ 19 Deutsch Bernat	1/6/1900 a Pocke
+ 20 Drahos Adolf	24/1/1877 a Vienne
+ 21 Forbat Ladislav	12/7/1902 a Temesvár
+ 22 Blau Sami	6/10/1882 a Budapest
+ 23 Faludi Heinrich	4/6/1883 a Vienne
24 Farkas Joseph	23/1/1918 a Budapest
+ 25 Knopf Ladislav	14/10/1905 a Budapest
+ 26 Rosenthal Emil	23/1/1904 a Budapest
+ 27 Steinmetz Ábrahám	26/4/1923 a Satunare
+ 28 Steinmetz Mendel Mózes	29/2/1896 a Rusk Mokra
+ 29 Ader Izrael Dávid	3/5/1899 a Also Spa
+ 30 Herkovich Abraham	8/2/1913 a Rodw
+ 31 Müller Salamon	29/9/1907 a Jango
+ 32 Friedmann Ignác	16/5/1898 a Tiszabud
+ 33 Grun Alfréd	19/12/1897 a Vienne
+ 34 Grun Robert	30/7/1899 a Vienne
+ 35 Baker	30/10/1900 a Lakopak
+ 36 Wahrmann Eugen	30/6/1910 a Kapusany
+ 37 Grun Karl	2/5/1904 a Vienne
+ 38 Jasger Tibor	18/7/1895 a Budapest
+ 39 Kaufmann Theodor	21/2/1893 a Mohács
+ 40 Weisz Karl	12/2/1904 a Budapest
S + 41 Kalcsics Joseph (Csatári József)	4/3/1909 a Felsőcsatár

A legutóbbi (41) Kalcsics József internáltra vonatkozólag a követségi kiküldött egy a helyszínen tartózkodó belga Vöröskereszt missziótól ígéretet kapott, hogy tekintettel előbbi árja voltára, a belga bizottság vállalja kiszabadítását és Belgiumba való szállítását.

A 35. számmal szereplő internáltat időközben a Gurs-i táborba szállították.

Egy Gruber Sándor nevű Budapesten 1905. április 18-án született internált időközben megszökött.

Pro domo:

A Küm. 4.684/7—1940. számú átiratával megküldötte a franciaországi internáló táborokban lévő magyarok helyzetét ismertető követségi jelentést azzal, hogy mielőtt a követséget az internáló táborokban élő magyarokkal szemben követendő eljárásra utasítással látná el, í. évi január hó 10. napján d.e. 10 órakor a követség jelentésével kapcsolatos egyes kérdések tisztázása céljából a Küm-be tárcaközi értekezletet tart.

Az osztály az ügyiratot r.u. a kbt. Vkf. 2/d. osztálynak küldi meg azzal, hogy a követségi jelentésben felvetett kérdést tanulmányozás tárgyává és a kérdéssel kapcsolatos H.M. álláspont megbeszélése, illetve megállapítása végett még az értekezlet előtt a 15. osztállyal érintkezésbe lépni, továbbá a Küm-be tartandó értekezletre egy tájékozott szakközegét kirendelni szíveskedjék.

A Küm-be tartandó értekezleten a 15. osztály is képviseltetni fogja magát.

Lásza r.u. kbt. Vkf. 2/d. osztály
a pro domo 2./ bekezdésében foglaltakra
vonatkozó szíves intézkedés végett.
Budapest, 1941. I. 7.

2. vkf. D. alcsoport részéről:

Intézkedés megtörtént.

941.I.8.

L: Bartalis örgy.

Dr. Bagi József
min. s. titkár.

L: Bernáth
min. o. főnök.
I.7.

Pro domo folytatása:

A f. évi január hó 10. napján a Küm.-be tartott értekezleten a H.M. részéről megjelent:

- 1.) A Vkf. 2. oszt. képviselőjében: Szentmiklóssy Kálmán őrn.
- 2.) A H.M. 16. osztály képviselőjében: dr. Szepessy Géza min.o.tan.
- 3.) A H.M. 15. osztály képviselőjében: dr. Bagi József min.s. titkár.

Az értekezleten megjelentek az ügyirat mellett elfekvő követségi jelentést behatóan megvitaták. Az egyes tárcák képviselői előadták a jelentésre vonatkozó észrevételeiket.

A H.M.-et a jelentésben foglaltak közül főleg a szóbanforgó egyének hazaszállítása érdekl. Az értekezleten a H.M. képviselői előadták, hogy a szóbanforgó egyéneknek útlevéllel való ellátása tekintetében a 45.777/eln. 16—1940.sz. átiratban — ebben az átiratban hozzájárultunk ahhoz, hogy a m.kir. külképviseleti hatóságok a külföldön tartózkodó hadköteles korban lévő magyar állampolgárok útleveleit esetenkénti külön hozzájárulásunk nélkül egyezben legfeljebb egy évre meghosszabíthassák, illetőleg részükre egy évre érvényes új útlevelet állíthassanak ki. — Elfoglalt álláspontot ma is fenntartják. A Vkf. 2. osztály képviselője előadta még, hogy a Vkf. úr Ó Nagyméltósága álláspontja szerint azoknak az egyéneknek, akik a spanyol vöröshadseregben szolgálót teljesítettek, továbbá a zsidóknak a hazaszállítása nem kívánatos és nem engedhető meg.

A többi tárcák képviselőinek hozzászólása után az értekezlet elhatározta, hogy mindenekelőtt a szóbanforgó internáltak állampolgársági, kiutazási, kint tartózkodásuk alatti magatartásáról kell pontos képet kapni, mert csak ennek birtokában lesz a Büm. abban a helyzetben, hogy a H.M.-mel egyetértve kiválassza azokat az egyéneket akik a hazaszállításra tekintetbe jöhetnek. Ezzel kapcsolatban megállapodás történt, hogy a Büm. egy kérdőívet fog szerkeszteni, amely az internáltak állampolgársági viszonyaira és a közbiztonsági szempontból való megbízhatóságukra vonatkozó kérdéseket fogja tartalmazni. Ezeket a kérdőíveket a Küm. a franciaországi követünkhöz fogja továbbítani, azzal az utasítással, hogy gondoskodjon arról, hogy annak minden egyes pontjára a szóbanforgó egyének pontos választ adjanak. A kérdőívek azután vissza fognak kerülni a Küm.-be és ezek birtokában a Büm. a H.M.-mel egyetértően fogja kiválasztani azokat az egyéneket, akik állampolgársági és közbiztonsági szempontból a hazaszállításra tekintetbe jöhetnek.

Az értekezlet is azt az álláspontot foglalta el, hogy a zsidók és azok, akik a vöröshadseregben szolgáltak, lehetőleg ne kerülhessenek haza. Azonban azok az egyének, akik önhibájukon kívül pl. rosszindulatú besúgás folytán kerültek az internáló táborba, de egyébként jó magyar emberek, minél hamarabb hazakerülhessenek.

A Küm. képviselői közölték, hogy a Küm. az internáló táborokban élők helyzetének javítása érdekében 10 000 frankot a francia magyar követ rendelkezésére bocsájtott. Megállapította az értekezlet, hogy a fennálló törvényes rendelkezések értelmében megvan a mód arra, hogy a teljesen vagyonatlan internáltak részére a követség szegénységi bizonyítványt állítson ki. A Küm. képviselői kijelentették továbbá, hogy érintkezésbe fognak lépni a Magyar Nemzeti Bankkal, hogy miképpen volna lehetséges, hogy az internáltak itthoni hozzátartozói az internáltaknak élelmet, ruházatot, pénzt küldjenek.

A Küm. és a Büm. képviselői kijelentették, hogy az erdélyi visszacsatolt területről származó internáltak *visszahonosításának* megkönnyítése iránt a szükséges intézkedések már folyamatba tétettek. Ez azért vált szükségessé, mert azok az egyének, akik a visszacsatolt keleti és erdélyi területről kerültek ki külföldre és a visszacsatolás alkalmával is külföldön tartózkodtak, a magyar állampolgárságot automatikusan nem szerezték meg.

Mínt hogy a hazaszállításra tekintetbe jövők priorálását a Büm. a H.M.-mel egyetértően fogja elvégezni, a H.M. érdekei biztosítva vannak.

Egyelőre további intézkedésre nincs szükség.

Irattárba teendő.
Bpest, 1941. I. 10.

Dr. Bagi József
min. s. titkár.

L: Bernáth I. 13.

K: I. 15.

Dr. Szentgyörgyi Lajos¹⁵
Min. osztályfőnök.

¹⁵ Dr. Bernáth László min. osztályfőnök a HM 15. osztály vezetője volt, dr. Szentgyörgyi Lajos min. osztályfőnök a HM VII. (polgári) csoport főnöke. Itt említjük meg, hogy az ügyirat intézésében résztvevő osztályok ügyköre az alábbi volt: 15. osztály: törvényelőkészítés és törvényértelmezés; közjogi és közigazgatási jogi kérdések; parlamenti ügyek; nemzetközi szerződések. 16. osztály: a honvédség kiegészítése; állampolgársági ügyek; kedvezményügyek; útlevélügyek.

2. vkf. (vezérkari főnöki) osztály: a katonai nyilvántartás, statisztikai és kémelhárító szolgálat; a külfölddel kapcsolatban felmerülő katonai ügyek; katonai attachékkal kapcsolatos ügyek; a nemzetvédelmi szolgálattal kapcsolatos ügyek.

II. ügyirat

Előadó

Magyar királyi honvédelmi miniszter

16779/eln. — 15. osztály/1941.

A beadvány beküldője: Küm.
száma: 8187/10.Ny.—1941.
kelte: III. 10.

Előirat száma: 451/eln. 15—1941.
Utóirat száma: 46047/eln. 15.—1941.

Tárgya: Visszacsatolt területről származó
spanyol vöröshadseregbeli katonák hazatérése.

Beadvány

8187/10.Ny.
1941.

Szigorúan bizalmas.

Nagyméltóságú
M. kir. Honvédelmi Minister Urnak,

Budapest.

Nagybecsű állásfoglalás végett tisztelettel megküldöm.
Budapest, 1941. március 10-én.
A minister rendeletére:

Dr. Moór
ministeri tanácsos.

Megkapja a belügyminister ur is.

Másolat.

M. kir. Követség. Páris. Vid.32./biz.
Szigorúan bizalmas.

Vichy, 1941. III. 1-én.
Tárgy: A visszacsatolt
területekről szár-
mazó spanyol
kőztársasági ka-
tonák hazatérése.

Nagyméltóságú
Bárdossy László úrnak, m. kir. külügyminiszter

Budapest.

Tekintettel arra, hogy ezen egyének között nem kevés az olyan, aki a megszállt területen divó magyar-üldözések következtében ment külföldre és csak munkaalkalom híjján került Spanyolországba, tekintettel továbbá arra, hogy érzésem szerint politikai szempontból ezek az emberek a megszállt területen uralkodó viszonyok miatt nem vonhatók egy kalap alá a trianoni Magyarországról származó, a spanyolországi vörös alakulatokban szolgált egyénekkel, indítva érzem magamat Nagyméltóságod magas utasítását kérni azirányban, vajon ezen elemeknek vagy legalább is a jó benyomást keltő részüknek hazatérésével szemben ugyanezen elutasító álláspontot foglaljam-e el, mint amelyet a kapott magas utasítások értelmében a követség a trianoni spanyol vörösökkel szemben elfoglal. Benyomásom szerint ezen emberek között számos oly arányilag értékes elem található, amelynek elvesztése Magyarországra nézve kárt jelentene. Még a trianoni Magyarországról származó vörös spanyolok között is vannak egyesek, akiknek kommunista ellenes beállításáról pozitív tudomásom van, akik fiatal fővel kalandvágyból avagy gazdasági körülményeik folytán szegődtek csak el Spanyolországba és akik adott esetben kétségkívül igen jó magyar katonák lennének, az ilyenek száma pedig a visszacsatolt, és különösen a román területekről származók között igen tekintélyes.

A fentiekre való tekintettel bátorodom tisztelettel javasolni, hogy a visszacsatolt területekről származó tiszta magyar internáltaknál azoknak kivételével, akiknek kommunista beállítottságára

nézve indiciumok állnak fenn, az a pusztá tény, hogy a spanyol köztársasági hadseregben szolgáltak *ne* tekintessék se hazatérésük, se visszahonosításuk gátló körülményeül, és hogy hatalmaztamam fel ezen egyének visszahonosítási — illetve útlevelügyeiben ugyanolyan eljárás követésére, amilyenre a visszacsatolt területekről származó többi magyar dolgában utasítottam.

Tisztelettel kérem Nagyméltóságod magas tárgybéli felhatalmazását.

Van szerencsém ezekhez megjegyezni, hogy megbízható bizalmas forrásból vett értesülésem szerint a legutóbbi Pétain — Franco találkozás alkalmával elvi megegyezés jött létre, mely szerint a még Franciaországban tartózkodó, vörös oldalon harcolt spanyolok óriási többsége amnesztia alapján haza fog térhetni Spanyolországba.

Khuen Héderváry s.k.
m. kir. követ.

Pro domo

Érdemi intézkedés előtt szíves állásfoglalás végett

lássa

kbt.

Vkf. 2. D. oszt.

Bpest, 1941. III. 17.

Szepessy
m.o.tan.

2. Vkf. D. alcsoport részéről:

Véleményem szerint a spanyolországi vörös alakulatoknál szolgált internáltak közül azokat az egyéneket, — volnának is ilyenek — akiknek Magyarországra való visszatérése az országra nézve előnyös lehetne, kiválogatni nem lehet, ugyanígy nem lehet azt sem megállapítani, hogy kik léptek be a vörös hadseregbe kényszer hatása alatt.

Annakidején az erdélyi üldözöttek közül főleg a kommunisták menekültek külföldre és kerültek valamiképen Spanyolországba, míg a magyar szempontból megbízhatók, hozzánk jöttek.

Ennek alapján a párizsi követség javaslatával nem értek egyet és kérem annak elutasítását.
941. III. 19.

Kuthy alez.

Kiadványtervezet:¹⁶

I.

A m. kir. Külügyminiszter Urnak

Budapest

Tárgy: lásd kint

A folyó évi március hó 10-éről 8187/10.Ny.—1941.sz. alatt kelt átiratára van szerencsém közölni Nagyméltóságoddal, hogy a visszacsatolt területről származó, s a spanyol köztársasági hadseregben szolgálatot teljesített katonák hazatéréséhez — honvédelmi szempontból — a jövőben sem járulhatok hozzá.

Budapest, 1941. márc. 26.

II.

(Hátirat az I.sz. kiadvány hiteles másolatára.)

A m. kir. Belügyminiszter Urnak

Budapest

Tárgy: lásd kint

A m. kir. Külügyminiszter Ur 1941 március hó 10-éről 8187/10—Ny.—1941. szám alatt kelt s Nagyméltóságodnak is megküldött átiratára adott válaszatot másolatban van szerencsém szíves tudomásulvétel végett Nagyméltóságoddal tisztelettel közölni.

Budapest, 1941. március 26.

N.B. Az internáló táborokban külföldön (Franciaország) tartózkodó magyarok hazaszállításával kapcsolatban a Küm-ben a f. é. I. 10-én megtartott értekezlet is általában arra az álláspontra helyezkedett, hogy azoknak a hazahozatala, akik a spanyol vöröshadseregben szolgáltak, nem kívánatos. (L. a 451/eln. 15—1941. évi előirathoz csatolt I. sz. betétíven lévő p. d. folytatás második jelzésű bekezdését.) Egyébként prioritási eljárás folyamatban van, s így aki erre érdemes:

¹⁶ A kiadványtervezetet valószínűleg a 16. osztály készítette (dr. Györky), azt dr. Bagi József (15. osztály) áthúzta és az alatta következő „NB” kezdetű kézírásos, ceruzás megjegyzéssel továbbította a csoportfőnöknek, és az ő (dr. Szentgyörgyi) kézírásos megjegyzéseivel került vissza az ügyirat a 15. osztályhoz.

nines terhelő priusza, haza fog jöhetni, aki vörös katona volt — és a 16. oszt. átírattervezete ki-
zárólag ezekről beszél, — annak hazajövelele nem kívánatos.

Polg. csf. részéről:

A 16. osztály kikeresttem és szerelttem a jelen ügy előzményét tárgyaló 451/eln. 15—1941.
számú ügyiratot. Az előzmény alapján és mert még ezuttal is csak általános érvényű, elvi kérdés-
ről s nem konkrét ügyekről van szó, az ügyiratot a 15. osztályra kell átíratni.

A 15. osztály — különös figyelemmel az előirat betétívén levő p. d. folytatás második bekezdé-
sében foglaltakra — vegye újból az iktatmányt a vkf. 2. és a 16. osztály bevonásával tárgyalás
alá.

Budapest, 1941. IV. 16.

Dr. Szentgyörgyi Lajos
min. osztályfőnök.

Betétív a 16. 779/eln. 15.—1941. számú ügyirathoz.

Pro domo folytatása

A Küm. úr megküldötte a franciaországi m. kir. követ jelentését, amely a *visszacsatolt területek-
ről származó* és a spanyol köztársasági hadseregben szolgált, s jelenleg Franciaországban internál-
tak hazatérését tárgyalja.

A követ jelentése szerint az internáltak között olyan személy van, aki a megszállt területen divó
magyarülődözések következtében ment külföldre és munkaalkalom híján került Spanyolországba.
Véleménye szerint az internáltak között számos olyan aránylag értékes elem található, amelynek
elvesztése Magyarországra nézve kárt jelentene. Álláspontja szerint a megszállt területről szár-
mazó internáltakkal szemben nem kellene olyan merev elutasító álláspontot elfoglalni, mint a
trianoni Magyarország területéről származókkal szemben elfoglaltunk.

Javasolja a követ, hogy a visszacsatolt területekről származó tiszta magyar származású inter-
náltaknál, azoknak kivételével, akiknek kommunista beállítottságára nézve indicium áll fenn,
pusztán az a tény, hogy a spanyol köztársasági hadseregben szolgáltak, ne tekintessék se haza-
térésük, se visszahonosításuk gátló körülményeül és kéri, hogy a követség hatalmaztassék fel
ezen egyének visszahonosítási, illetve útlevél ügyeiben ugyanolyan eljárás követésére, amilyenre
a visszacsatolt területekről származó többi magyar ügyében kapott.

Az osztály szükségesnek tartja megjegyezni, hogy a trianoni Magyarország területéről száрма-
zó internáltak hazatérésének kérdését a külügyminisztériumban f. évi január 10 napján megtar-
tott tárcaközi értekezlet már tárgyalta és az elszakított területekről származó internáltak visz-
zahonosításának kérdését is érintette (ennek eredményét lásd a csatolt 451/eln.—15—1941. sz.
ügyiratban).

Ezen az értekezleten a H.M. képviselői előadták, hogy a Vkf. úr önmagáértéke álláspontja
szerint azoknak az egyéneknek, akik a spanyol vörös hadseregben szolgáltak teljesítettek,
továbbá a zsidóknak a hazaszállítása nem kívánatos és nem engedhet meg.

Az értekezlet azonban elhatározta, hogy minden egyes internáltat prioritálni fog és főleg az
internáltak kiutazási körülményeire és kinttartózkodásuk alatti magatartásáról fog pontos képet
szerezni. Ennek megtörténte után fog a Büm. a H.M.-el egyetértve eljárni, illetve fogja kiválasz-
tani azokat az egyéneket, akik esetleg a hazaszállításra tekintetbe jöhetnek.

A Büm. egy kérdőívet fog készíteni és azt a Küm. franciaországi külképviseleti hatóságuk útján
fogja az érdekeltekkel kitöltetni. A visszaérkező kérdőíveket ezután a Büm. és a H.M. fogja meg-
kapni állásfoglalás végett.

Az értekezlet is elfogadta azt az álláspontot, hogy a zsidók és azok, akik a vörös hadseregben
szolgáltak, lehetőleg ne kerülhessenek haza. Azonban azok az egyének, akik önhibájukon kívül
pl. rosszindulatú beségás folytán kerültek internáló táborba, de egyébként jó magyar emberek,
minél előbb hazakerülhessenek.

Figyelemmel a franciaországi követségünk jelentésében foglaltakra, az osztály álláspontja az,
hogy azoknak az internáltaknak a visszahonosítása és a hazatérése elől, akik a visszacsatolt
területekről az ottani magyarülődözések következtében szöktek ki, vagy kerültek ki Franciaor-
szágba, vagy Spanyolországba, ne zárkózzanak el abban az esetben, ha kétségkívül beigazolódik,
hogy nem zsidók és nem meggyőződéses kommunisták és csak kényszerűségből léptek be a spa-
nyol vörös hadseregbe. Amennyiben az erre vonatkozó elvi állásfoglalás lehetővé tenné, hogy az
arra érdemesek visszahonosításának — ami elől az osztály véleménye szerint nem kellene már
most eleve mereven elzárkózni (vagyis bizonyos kis számú kivételt lehetne engedélyezni) — a
priorálást ugyanúgy kellene lefolytatni ezekkel szemben is, mint a trianoni Magyarország terüle-
téről származókkal szemben. (Vagyis a H.M. a Büm.-mel egyetértve adna engedélyt.) A fentiekre

tekintettel az osztály, mielőtt a Küm-nek választ adna, a kbt. Vkf. 2. és kbt. 16. osztály véleményét a követségi jelentéssel kapcsolatban újból kikéri.

Lássa r. u. Kbt. Vkf. 2. oszt.
Kbt. 16. osztály

a követségi jelentésben foglaltakra vonatkozó álláspontjának szíves közlése végett.

Budapest, 1941. IV. 20.

Dr. Bagi József
min. s. titkár

2. Vkf. osztály részéről:

B.M. úr (VII. Res.) 7537/VII. Res.—1941. számú megkeresése alapján az al csoport fenti tárgyban 1941. évi V. 5-én az alábbiak szerint már állást foglalt: „K. és nv. szempontból” nem javaslom a szóbanforgó internáltak hazatérésének engedélyezését, mert szinte lehetetlen külképviseletünk részéről annak megállapítása, hogy kik azok, akik meggyőződésből álltak be a spanyol vörös hadseregbe. A megszállott területről származó és üldöztetésnek kitett egyének különben sem voltak arra kényszerítve, hogy a spanyol polgárháborúban részt vegyenek.”

1941. V. 9.

Bartalis örgy.

A 16. oszt. részéről:

Megbízhatósági szempontból az osztály ügykörszerűleg nem hivatott nyilatkozni. Hazatérésre jogosító útiokmány kiállítása tekintetében a H.M. a Küm-hoz intézett 46777/eln. 16—1941. sz. átiratában hozzájárult ahhoz, hogy a külképviseleti hatóságok előzetes hozzájárulás nélkül egy évre érvényes útlevelet adjanak a Franciaországban tartózkodó hadköteles korban lévő magyar állampolgároknak. Ha magyar állampolgárságúak, kétségtelen kényes helyzet állt elő, mert belépni szándékozó magyar állampolgárok előtt a magyar határt nem lehet elzárni. Más kérdés, hogy ha hazatérnek, itthon milyen eljárás alá fognak kerülni.

Járhatóbb útnak látszik, hogy azokat, akik erre okot szolgáltattak — s akiknek a hazatérésére amúgy sem számítunk — a Büm. az állampolgársági törvények rendelkezései alapján „nem magyar állampolgár”-nak nyilvánítaná. Ezzel elejét vehetjük a Magyarországra való visszatérésnek, mert ilyen hontalanok részére nem vagyunk kötelezve beutazási engedélyt adni. A kérdésnek ez a része a Büm-al volna esetleg egy tárcaközi értekezleten letárgyalandó.

Az osztály nézete szerint kívánatos volna az állampolgárság tisztázása.

Bp. 1941. V. 15.

Szepessy
min. o. tan.

Pro domo folytatása:

A kbt. vkf. 2. osztály a szóbanforgó és a visszacsatolt területről származó spanyol vöröshadseregbeli katonák hazatérése ellen foglalt állást.

A kbt. 16. osztály nem foglalt állást a szóbanforgó spanyol vöröshadseregbeli és visszacsatolt területekről származó személyek hazatérésével kapcsolatban. Ugyanis ezek a személyek a magyar állampolgárságot, minthogy a visszacsatoláskor nyilván nem tartózkodtak a visszatért területen, automatikusan nem szerezték vissza. Így reájuk a magyar állampolgárságukra megállapított elveket nyilván nem alkalmazhatjuk.

Lássa r. u.

kbt. 16. osztály. az iktatmányban foglaltakra vonatkozó álláspontjának szíves közlése végett.

Budapest, 1941. május hó 30.

Dr. Bagi József
min. s. titkár

A 16. osztály részéről:

Az osztály megállapítja, hogy a 46777/eln. 16. 1940. sz. átiratban a Küm-mal közölt állásfoglalásnak megfelelően, a külképviseleti hatóság az útleveleket az arra jogosultak részére ma is kiállíthatja, illetőleg meghosszabbíthatja.

Elengedhetetlen előfeltétele ennek természetesen a magyar állampolgárság megállapítása, amely azonban már a Büm. hatáskörébe tartozik. E tekintetben az előirati 1. sz. betétív 4. bekezdése: már az intézkedések folyamatba is tétettek.

Hogy megbízhatósági vagy más honvédelmi szempontból fontos körülmény figyelembevételével a hazatérés megengedhető-e, erre nézve az osztály egyetért a kbt. Vkf. 2. D. o. véleményével.

Ha azonban a Büm. a szóbanforgó egyének magyar állampolgárságát állapítaná meg, a hazatérni kívánkozó magyar állampolgárok előtt a magyar határt nem lehetne lezárni. Hazatérésük után azonban esetleges felelősségrevonásuk nyitott kérdés marad.

Budapest, 1941. június 11.

Szepessy
min. o. tan.

Pro domo folytatás:

A kbt. 2/vkf. és 16. osztály véleménye alapján tervezetik az alábbi

kiadvány.

I.

M. kir. Külügyminiszter Úrnak,

Budapest,

Tárgy: mint kívül.

Hivatkozással Nagyméltóságodnak f. évi március hó 10-éről 8187/10. Ny.—1941. és f. évi április hó 7-én kelt 75.592/7—1941. szám alatt kelt nb. átiratára van szerencsém Nagyméltóságoddal tiszteletteljesen közölni, hogy a visszacsatolt területről származó s a spanyol vörös hadseregben szolgálatot teljesített katonák Magyarországra való szállításához honvédelmi szempontból nem járulhatok hozzá.

Budapest, 1941...

II.

(Hátirat az I. sz. kiadvány hiteles másolatára.)

M. kir. Belügyminiszter úrnak,

Budapest.

A m. kir. külügyminiszter úr 1941. március hó 10-éről 8187/10-ny.—1941. és 1941. április hó 7-éről 75.592/7—1941. szám alatt kelt s Nagyméltóságodnak is megküldött átiratára adott válaszatomat másolatban van szerencsém Nagyméltóságodnak szíves tudomásulvétel végett megküldeni.

Budapest, 1941. VI. 27.

Dr. Bagi József
s. titkár.

I: VII. 1.

Dr. Szentgyörgyi Lajos¹⁸
min. osztályfőnök.

Elhhez az ügyirathoz csatolták a Küm átiratát (illetve eredetileg 446 621/16. osztály—1941. számon) de semmi külön elintéztést nem nyert.

Magyar Királyi Külügyminisztérium.

75.592/7.

1941.

Nagyméltóságú m. kir. Honvédelmi Miniszter Úrnak,

Budapest.

Tárgy: Rajk László kiszabadítása a franciaországi
(Vernet-i) internáló táborból.

Melléklet: 1 db.

¶ Rajk Gyula beadványának másolatát szíves tudomásulvétel végett van szerencsém Nagyméltóságodnak megküldeni azzal, hogy nevezett beadványát állásfoglalás végett egyidejűleg megküldtem a m. kir. belügyminiszter úrnak is.

Budapest, 1941. április 7.

A miniszter rendeletéből:
Steidl
miniszteri tanácsos

18 A választ 1941. július 4-én küldték el.

Rajk Gyula
Budapest

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Alulírott Rajk Gyula, budapesti (VI. Szondy u. 80. I. 1.) lakos azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok Nagyméltóságodhoz, hogy Rajk László nevű öcsémnek a vernet-i internálótáborból való kiszabadítása és Magyarországra juttatása érdekében a szükséges lépések megtételére a Magyar Kir. Követségnek, Vichy, engedélyt adni kegyeskedjék.

Ez ügyben január havában kérelmet intéztem a vichy-i követséghez, ahonnan a mellékelt értesítést¹⁹ kaptam. Miután öcsém több mint két éve sínylődik az internálótáborban, mély tisztelettel megismételtem fenti kérelmemet, a következő indokaim alapján:

Szüleim, valamint mindkét ágbeli nagyszüleim erdélyi származásúak és anyai nagyapám kivételével — aki román. kath. vallású — valamennyien ref. vallásúak voltak. Édesapám, néhai Rajk József, valamint 13 gyermeke valamennyien Székelyudvarhelyen születtünk. E 13 gyermek közül tízen vagyunk életben és László nevű öcsém kivételével valamennyien a jelenlegi Magyarország területén teljesítjük állampolgári kötelességünket. A világháborúban négyen teljesítettünk katonai szolgálatot.

László öcsém a trianoni békeszerződés értelmében román állampolgárnak volt tekintendő, minthogy néhai édesapám szülőföldjén maradt, s így gyermekei az ő állampolgárságát követték. Ennek dacára öcsém 1924. szeptember hava óta — kevés megszakítással — állandóan Csonka-Magyarországon, főleg Budapesten élt, 1936. évig. Úgy középiskoláit, mint egyetemi tanulmányait is itt végezte. 1936. évben nyugtalan természete Franciaországba vitte. Miután román útlevéllel lejárta és azt — román katonai kötelezettségének nem akarván eleget tenni — érvényesíttetni nem tudta, érvénytelenné vált útlevelével Franciaországban való maradhatásának az volt egyetlen feltétele, hogy jelentkezzen a spanyol köztársasági csapatok segélyezésére toborzott u. n. önkéntes katonai szolgálatra. Súlyos sebesüléssel került vissza Franciaországba a spanyol háború befejeződése után, ahol a fent megjelölt internáló táborba került.

Erdély egy részének a bécsi döntés alapján történt visszacsatolása következtében öcsém nyomban bejelentette a párisi magyar követségen a magyar állampolgárság fenntartására irányuló szándékát. A követség a bejelentést azzal az írásbeli értesítéssel vette tudomásul, hogy a további teendők tekintetében a hozandó optánstörvény rendelkezései lesznek irányadók.

Tekintettel arra, hogy öcsém magyar állampolgár akar maradni és ifjúkori nyugtalanságának leiggadása után itthon Magyarországon szeretne élni, mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, kegyes engedélyvel tegye lehetővé, hogy László öcsém visszatérhessen a hosszú évek óta elszakadt 9 testvére körébe. Alulírott a magam részéről úgy az erkölcsi, mint az anyagi felelősséget vállalom azért, hogy László öcsém hazatérése esetén hasznos polgára lesz hazánknak.²⁰

Kérelmem kedvező elintézéséhez Nagyméltóságod szíves pártfogását kérem és vagyok

Budapest, 1941. február 19.

mély tisztelettel

Rajk László sk.²¹

19 A mellékletet a KÜM nem küldte meg.

20 1941 nyarán a francia—német megállapodás következtében, a németekkel szövetséges országokból származó internáltak előtt is megnyitották a tábor kapui. Jelentkezhetek németországi munkára.

A verneti magyar foglyok közül — a francia kommunisták tanácsára — többen jelentkeztek, mert ez volt az egyetlen útja a hazatérésnek. Így jött haza, teljesítve a párt utasítását, Rajk László is.

Rajk 1941. június elején hagyta el a verneti tábor. Khuen-Héderváry vichy-i követ 1941. július 17-én jelentette Bárdossy Lászlónak, a külügyminisztérium vezetésével is megbízott miniszterelnöknek, hogy azon „nemkívánatos magyar internáltak” között, akiket Németországba munkára szerződtek és érvényes magyar útiokmányok nélkül szállítottak oda „Rajk László, Székely, 1909” is szerepel.

Rajk több társával a Lipcse környéki Espenhaim faluban dolgozott, ahol körülbelül tízezer külföldi munkás műbenzinyárat épített. Megérkezésük után azonnal kutatni kezdték a szabadulás lehetőségét. Rajknak a német elvtársak segítségével sikerült Bécsbe utaznia. Itt, az előre megadott címen, már várták segítői és augusztus 25-én illegálisan átlépte a magyar határt. (OL BM res. 1941—43. 5152. tétel.)

21 A KÜM által készített másolaton is így, Rajk Gyula helyett.

III. ügyirat

Előadótv

Magyar királyi honvédelmi miniszter.

46 047/eln. — 15. osztály/1941.

A beadvány beküldője: Küm
száma: 8 187/10.Ny.
kelte: 1941. VII. 1.

Előirat száma: 16 779/eln. 15—1941.

Tárgy: Visszacsatolt területről származó
spanyol köztársasági katonák hazatérése.

Beadvány

ad. 8187/10—Ny.

1941.

Szigorúan bizalmas.

M. kir. Honvédelmi Miniszter
úrnak

Budapest.

Felkérem Nagyméltóságodat, hogy 1941. évi március hó 10-én kelt 81870/10.—Ny. 1941. számú átiratomra, amely a visszacsatolt területekről származó spanyol köztársasági katonák hazatérése ügyét tárgyalja, mielőbb válaszolni, vagy annak elintézését gátló körülményeket velem sürgősen közölni méltóztatassék.

Budapest, 1941. évi július hó 1-én.

Dr. Moór
miniszteri tanácsos

Pro domo:

A Küm. úr 1941. március hó 10-én kelt 8187/10—Ny.—1941. számú átiratára adandó választunkat sürgeti. A sürgetett átiratot f. évi július hó 2 napján elküldöttük. Erről a Küm. urat értesítjük.

Tárgy: Mint kívül.

Kiadvány.

M. kir. Külügyminiszter Úrnak,

Budapest.

A visszacsatolt területekről származó spanyol köztársasági katonák hazatérése ügyében f. évi július hó 1-én kelt ad. 8.187/10.—Ny.—1941. számú nagybecsű sürgető átiratára hivatkozással van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy 1941. március hó 10-én kelt 8.187/10.—Ny.—1941. számú nb. átiratára érdemleges válaszomat f. évi július hó 2-án kelt 16.779/eln.—15—1941. számú átiratomban volt szerencsém Nagyméltósággal közölni.

Budapest, 1941. VIII. 26.²²

Dr. Bagi József
min. titkár

²² A választ szeptember 12-én küldték el.

Az érdemi válasz a II. ügyirat „kiadvány”-ában szerepel. („...a spanyol vörös hadseregben szolgálatot teljesített katonák Magyarországra való szállításához honvédelmi szempontból nem járulhatok hozzá.”)

A magyar önkéntesek közül többen, akik nem tudtak hazajönni, Afrikába, a djalfai (Algéria) internálótáborba kerültek. Akik a verneti táborban maradtak, később a Les Milles-i táborba kerültek át. Az Afrikába került magyar internacionalisták, ha átmenetileg rossz körülmények közé kerültek is, annyiban szerencsések voltak, hogy 1943-ban, amikor Algírt a szövetséges hatalmak felszabadították, többen a Szovjetunióba mehettek, köztük Szalvay Mihály, Mátyás László, valamint Sziklai Sándor. Bakó (Back) Emil az angol hadseregbe került.